

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายในประเทศไทย เริ่มให้ความสนใจต่อผู้พิการ โดยอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้มีกฎหมายเพื่อคนพิการปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ที่กล่าวถึงสิทธิความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ และมาตรา 55 ที่กล่าวถึง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตแก่คนพิการที่รัฐต้องรับผิดชอบ

ผู้บกพร่องทางสายตา สามารถแบ่งได้เป็นผู้ที่มีสายตาเลือนราง (Low Vision) กับผู้ที่สูญเสียการมองเห็นอย่างสิ้นเชิง ที่เรียกว่าคนตาบอด (Blind) ซึ่งผู้บกพร่องทางสายตาเป็นหนึ่งในผู้พิการ ดังนั้น ในเรื่องของการช่วยเหลือผู้พิการควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะช่วยให้ชีวิตของผู้บกพร่องทางสายตา มีชีวิตประจำวันที่ย่างและสะดวกยิ่งขึ้น พึงพาตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ผู้ที่มีสายตาเลือนราง (Low Vision) เป็นหนึ่งในผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตา คือจะมองเห็นบ้างบางส่วน สามารถมองเห็นได้ในระยะ 20 ฟุต โดยที่คนปกติจะมองเห็นได้ในระยะ 70 ฟุต เมื่อวัดโดยใช้สเนลเลนชาร์ท (Snellen Chart) คนกลุ่มนี้ต้องการเครื่องมือและอุปกรณ์พิเศษบางอย่างที่ช่วยให้สามารถใช้สายตาได้ดีขึ้น (สมเกต อุทโยธา, 2546)

ในต่างประเทศนั้น ความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้พิการ โดยออกกฎหมายว่าด้วยเรื่องของคนพิการ ที่มีชื่อว่า American with Disability Acts ของสหรัฐอเมริกาที่มุ่งจัดข้อกีดกันคนพิการในเรื่องต่างๆ อาทิ ด้านข้อมูลข่าวสาร และอำนวยความสะดวก

การมีผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง ใช้แล้วรู้ว่าเป็นอะไร ใช้สำหรับทำอะไร การดำรงชีวิตของผู้บกพร่องทางสายตาจะง่ายขึ้น เพราะไม่ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นในการคอยบอก หรืออธิบายเมื่อเขาต้องการจะซื้อหรือใช้

ผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้ที่มีสายตาเลือนราง เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต มีหลายรูปแบบ หลายประเภท โดยยาเหล่านั้นจะถูกบรรจุลงในซองพลาสติกสีขาวขนาดเล็กเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งจากร้านขายยาทั่วไป และจากโรงพยาบาล ตามปกติจะมีการบันทึกประเภทของตัวยา จำนวนและช่วงเวลาในการรับประทานอยู่บนตัวบรรจุ

กัน แต่ในปัจจุบันมียามากมายหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีวิธีการใช้และรับประทานที่แตกต่างกัน รวมไปถึงช่วงเวลาในการใช้ยาที่ต่างกัน

จากรายงานเมื่อปี 2004 ในสหรัฐอเมริกา มีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่เสียชีวิตจากการบริโภคสารพิษหรือยาที่เป็นอันตรายไปโดยไม่ตั้งใจเฉลี่ยปีละ 28 คน ส่วนปัญหาของกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเปิด ปิดบรรจุภัณฑ์ไม่ได้ ไปจนถึงการซื้อยาผิด หยิบยาผิด กินยาผิด ฯลฯ และพบว่าคนที่คนไข้พบอุปสรรคในการใช้งานบรรจุภัณฑ์ยา ทำให้ไม่สามารถบริโภคยาตามที่แพทย์สั่งได้ ทำให้ประชากรกว่า 125,000 คนต่อปี ต้องเสียชีวิตจากอาการเจ็บป่วยต่างๆ ที่น่าจะรักษาได้ (Idesign Magazine, 2007 : 53)

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเรื่องนี่ยังเกิดขึ้นได้กับคนปกติทั่วไป ยิ่งในส่วนของผู้ที่มีสายตาเลือนรางแล้วนั้น จึงเสียเปรียบคนทั่วไปอยู่มาก เพราะเป็นผู้ที่มีความบกพร่องด้านการรับรู้ทางการมองเห็น เนื่องจากการรับรู้ทางสายตาเป็นการรับรู้โดยส่วนใหญ่ของคนปกติ ส่งผลให้ผู้บกพร่องทางสายตารับประทานยาผิดชนิด ผิดเวลา ซึ่งเกิดจากซองยาที่ทำเหมือนกันหมด และด้วยว่าแต่ละชนิดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน อาจจะทำให้เกิดการจำผิดยาที่สับสนได้ ซึ่งถ้าใช้ผิดอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้พิการทางสายตาได้

การดำเนินการของการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น และการศึกษาแนวทางการออกแบบครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยศึกษาถึงรูปแบบการออกแบบ ตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ช่องว่างระหว่างตัวอักษร ความสว่างและความมืด รวมถึงการศึกษาเรื่องสี และสัญลักษณ์ที่มีผลต่อการรับรู้ของคน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการออกแบบ ที่แสดงเงื่อนไขในการใช้งานฉลากบรรจุภัณฑ์ยา เพื่อสื่อความหมายแก่ผู้บกพร่องทางสายตาที่มีสายตาเลือนรางให้สามารถเข้าใจง่าย ไม่เกิดความสับสนในการใช้ยาในชีวิตประจำวัน และผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการออกแบบขึ้นงาน โดยจากการสอบถามผู้ที่มีสายตาเลือนรางโดยตรง และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงใช้การทดลองโดยการสังเกตพฤติกรรมการใช้ยาในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ โดยใช้พื้นที่ศึกษาที่โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยาเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง เพื่อให้ผู้บกพร่องทางสายตาสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีทางเลือกในการดำรงชีวิตที่สะดวกยิ่งขึ้น และอาจเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการวางแผนทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนในการที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์ยาเพื่อคนพิการทางสายตาได้เลือกใช้ได้ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ยา เช่น ความสับสนในรูปแบบของตัวยา ข้อความบนบรรจุภัณฑ์ยา ความเคยชิน และปัญหาอื่นๆ ที่ส่งผลให้เกิดการใช้ยาผิดวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบ

2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา สามารถสื่อความหมายที่ชัดเจนแก่ผู้บกพร่องทางสายตาที่มีสายตาเลือนรางให้สามารถเข้าใจง่าย ลดความสับสนในการใช้ยา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ความเป็นเอกลักษณ์การรับรู้เข้าใจของแต่ละบุคคล การออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แนวคิดด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ยา และข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยาเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้บกพร่องทางสายตาที่มีสายตาเลือนราง

ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มีสายตาเลือนราง โรงเรียนสอนคนบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2550-2551 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งเพศชายและหญิง จำนวน 20 คน

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้งานออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา เพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง ที่สามารถสื่อความหมายในการจำแนกวิธีใช้ยา ช่วงเวลาใช้ยา ขนาดและจำนวนของยาที่ใช้ในแต่ละครั้ง
2. ได้รับทราบถึงพฤติกรรมและปัญหาของผู้ที่มีสายตาเลือนราง ที่มีต่อการสื่อสารของฉลากบรรจุภัณฑ์ยา
3. ลดปัญหาการได้รับยาอันตรายจากการใช้ยาผิดวัตถุประสงค์
4. เป็นแนวทางในการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา ให้แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เห็นความสำคัญจัดทำบรรจุภัณฑ์ยาเพื่อผู้บกพร่องทางสายตา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียนที่มีสายตาเลือนราง หมายถึง ผู้ที่มีสายตาเลือนราง,นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตา, ผู้บกพร่องทางสายตาที่มีสายตาเลือนราง, ผู้บกพร่องทางสายตา, ผู้พิการทางสายตาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2550-2551 ที่มีความพิการทางสายตา ระดับ 1 คือ ระยะเวลา 6/24 หรือ 20/70 และ ระดับ 2 คือ 6/60 หรือ 20/200 (องค์การอนามัยโลก)

การสื่อสารของบรรจุกัญหัชยา หมายถึง การให้ข้อมูลของตัวบรรจุกัญหัชยาต่อผู้บกพร่องทางสายตา

บรรจุกัญหัชยา หมายถึง สิ่งที่เก็บรักษาฯ ซึ่งสามารถบอกชื่อฯ จำนวน วิธีการใช้ และเวลาในการใช้ฯ

พฤติกรรมการสื่อสาร หมายถึง การพยายามในการเข้าถึงข้อมูลของบรรจุกัญหัชยาทั้งการมอง การอ่าน การสัมผัส และการดมกลิ่น

ความต้องการในการสื่อสารกับบรรจุกัญหัชยา หมายถึง ความต้องการของผู้ที่มีสายตาเลือนรางในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุกัญหัชยา